

คู่มือ ฝึกทักษะการคิดแบบสมอง 1-6

หนังสือชุดนี้เป็นหนังสือที่ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมกระบวนการคิดและทักษะการคิดของเด็ก

มีการบูรณาการความรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันและเรื่องราวต่างๆรอบตัวเพื่อต่อยอดการเรียนรู้และประสบการณ์ เด็กจะมีโอกาสได้พัฒนาทั้งเรื่องภาษา จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการคิดแก้ปัญหาการคิดเชิงเหตุผล และการคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ

ลักษณะของโจทย์จะมีความยากง่ายหลายระดับ ผู้ใหญ่ที่นำไปใช้กับเด็กต้องคำนึงถึงพัฒนาการตามวัย ไม่ควรเร่งรัด ควรส่งเสริมให้เด็กได้คิด ช่วยหรือแนะนำในการหาคำตอบด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เด็กสนุกไปกับการทำกิจกรรมและมีเจตคติที่ดีในการเรียนรู้ต่อไป

การพัฒนาทักษะการคิดสำหรับเด็กปฐมวัย

การรู้จักคิด เป็นคุณสมบัติสำคัญในการพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เมื่อพูดถึงการคิดหลายคนอาจเกิดความสับสนว่า การคิดคืออะไร มีกี่ประเภท อะไรบ้าง แต่ละประเภทเป็นอย่างไร ที่สำคัญคือครูจะสอนการคิดอย่างไร

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสอนเรื่องการคิด สามารถสรุปและอธิบายได้ดังนี้

1. ประเภทของการคิด

แบ่งตามเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.1 กลุ่มทักษะการคิด เป็นการคิดที่ต้องอาศัยการฝึกฝน แบ่งได้เป็น ทักษะการสังเกต ทักษะการสำรวจ ทักษะการจัดลำดับ ทักษะการเปรียบเทียบ ทักษะการจัดหมวดหมู่ ทักษะการเก็บข้อมูล ทักษะการแยกแยะ ทักษะการตั้งคำถาม ทักษะการตีความ ทักษะการให้เหตุผลทักษะการสรุปความเป็นต้น

1.2 กลุ่มลักษณะการคิด เป็นการคิดที่ต้องอาศัยจินตนาการและประสบการณ์เดิม แบ่งได้เป็นการคิดไกล การคิดลึกซึ้ง การคิดหลากหลาย การคิดละเอียด การคิดชัดเจน การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดถูกทาง การคิดกว้าง การคิดคล่อง

1.3 กลุ่มกระบวนการคิด เป็นการคิดที่ต้องอาศัยลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน แบ่งได้เป็นกระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการคิดเปรียบเทียบ กระบวนการคิดสังเคราะห์ กระบวนการคิดวิพากษ์ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ กระบวนการคิดประยุกต์ กระบวนการคิดเชิงมโนทัศน์ กระบวนการคิดเชิงกลยุทธ์ กระบวนการคิดแก้ปัญหา กระบวนการคิดบูรณาการและกระบวนการคิดอนาคต

2. กระบวนการคิด

กระบวนการคิดเป็นกลุ่มการคิดที่ต้องอาศัยลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อให้ได้คำตอบตามที่ต้องการ ซึ่งเป็นกลุ่มการคิดกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ต่อไปนี้จะกล่าวถึงความหมายของกระบวนการคิดแต่ละแบบและตัวอย่างการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการคิด

2.1 การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการคิดสองแนวทาง คือการคิดเกี่ยวกับการแยกแยะส่วนประกอบและการคิดเกี่ยวกับการหาความสัมพันธ์

2.1.1 การแยกแยะส่วนประกอบ เป็นการระบุว่าเรื่องที่อ่าน เรื่องที่ได้ฟัง สิ่งที่ได้เห็นประกอบด้วยส่วนต่างๆ กี่ส่วน ส่วนใดบ้าง

2.1.2 การหาความสัมพันธ์ เป็นการระบุความเกี่ยวข้องระหว่างเรื่องราว ข้อมูลหรือสิ่งของตั้งแต่สองอย่างขึ้นไป

2.2 การคิดเปรียบเทียบ เป็นความสามารถในการระบุความต่างและความเหมือนของเรื่องราวที่ได้อ่าน เรื่องที่ได้ฟังหรือสิ่งที่ได้เห็น

2.2.1 การเปรียบเทียบความต่าง เป็นการระบุว่าเรื่องที่อ่าน เรื่องที่ได้ฟังและสิ่งที่ได้เห็นตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปว่ามีความแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

2.2.2 การเปรียบเทียบความเหมือน เป็นการระบุว่าเรื่องที่อ่าน เรื่องที่ได้ฟังและสิ่งที่ได้เห็นตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปว่ามีความเหมือนกันอย่างไรบ้าง

2.3 การคิดวิพากษ์ เป็นความสามารถในการแสดงความคิดเห็นว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับความคิดหรือความเชื่อ พร้อมระบุเหตุผล

2.4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถในการใช้หลักฐาน หลักการ องค์กรความรู้ในการพิจารณาสิ่งที่พบเห็นหรือสิ่งที่ได้รับรู้เพื่อสรุปว่าควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ ควรทำหรือไม่ควรทำ

2.5 การคิดแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการเอาชนะสภาวะที่เป็นปัญหาด้วยการวางแผนแก้ปัญหา ดำเนินการแก้ปัญหาและสรุปผลการแก้ปัญหา

2.6 การคิดสังเคราะห์ เป็นความสามารถในการผสมผสานประเด็นย่อย ข้อมูลย่อย สิ่งของย่อยให้กลมกลืนเป็นผลงานชิ้นใหญ่

2.7 การคิดประยุกต์ เป็นความสามารถในการออกแบบหรือพัฒนาของที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ประโยชน์ทดแทนสิ่งที่ใช้อยู่เดิมได้อย่างเหมาะสม

2.8 การคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถในการสร้างผลงานที่แปลกใหม่ มีคุณภาพสูงทั้งด้านคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.9 การคิดบูรณาการ เป็นความสามารถในการผสมผสานภารกิจย่อยๆให้เป็นภารกิจใหญ่

2.10 การคิดอนาคต เป็นความสามารถในการวางแผนทำภารกิจในอนาคตให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

2.11 การคิดเชิงมโนทัศน์ เป็นความสามารถในการสร้างความคิดรวบยอด ซึ่งแบ่งออกเป็นสองแบบ ได้แก่ มโนทัศน์แบบอุปนัยและมโนทัศน์แบบนิรนัย

2.11.1 มโนทัศน์แบบอุปนัย เป็นความสามารถในการยกตัวอย่างจากกฎเกณฑ์ที่กำหนดให้

2.11.2 มโนทัศน์แบบนิรนัย เป็นความสามารถในการกำหนดกฎเกณฑ์จากตัวอย่างที่กำหนดให้

2.12 การคิดเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถในการวางแผนป้องกันปัญหาการดำเนินภารกิจที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ความสำคัญของเรื่องการคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด

ปัจจุบันเรื่องของ “การคิด” และ “การสอนคิด” เป็นเรื่องที่ถูกจัดว่าสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพสูง ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกหันมาศึกษาและเน้นในเรื่องของการพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านสติปัญญา คุณธรรมและการเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศและของโลก การพัฒนาด้านสติปัญญา เป็นด้านที่มักได้รับความเอาใจใส่สูงสุด เนื่องจากเป็นด้านที่เห็นผลเด่นชัด ผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถสูง มักจะได้รับการยอมรับและได้รับโอกาสที่ดีกว่าผู้มีความรู้ความสามารถต่ำกว่า และเป็นที่ยอมรับกันว่า ความรู้ความสามารถนี้สามารถวัดและประเมินได้ด้วยปริมาณความรู้ที่ผู้เรียนสามารถตอบในการทดสอบต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ในสองทศวรรษที่ผ่านมา วงการศึกษาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต่างก็ค้นพบว่า การพัฒนาสติปัญญาของผู้เรียนยังทำได้ในขอบเขตที่จำกัด และยังไม่ถึงเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการ ในประเทศอเมริกามีผลการวิจัยนับเป็นร้อย ๆ เรื่องที่บ่งชี้ว่า ในการสอบวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนมักสามารถทำได้ดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะขั้นพื้นฐาน แต่เมื่อมาถึงส่วนที่ต้องใช้ความคิดและเหตุผล ผู้เรียนยังไม่สามารถทำได้ดี เช่น นักเรียนอเมริกันสามารถคิดคำนวณได้ แต่ไม่สามารถใช้เหตุผลในการแก้โจทย์ปัญหาได้ นักเรียนสามารถเขียนประโยคได้ถูกต้อง แต่ไม่สามารถเขียนโต้แย้งได้ เช่นนี้เป็นต้น (Paul, ๑๙๘๓) ฯ

ในประเทศไทยก็เช่นกัน วงการศึกษาไทยได้มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของการคิดนี้มาหลายปีแล้ว ซึ่งทำให้เกิดแนวความคิดที่นำมาใช้ในการสอนหลายเรื่อง อาทิ แนวความคิดเรื่องการสอนให้ “คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น” และการสอนให้คิดตามแนวพุทธศาสตร์ ซึ่งได้แก่ “การคิดอย่างถูกวิธีตามหลักโยนิโสมนสิการ” เป็นต้น แต่แนวคิดเหล่านี้ยังไม่ได้รับการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง และปัญหาคุณภาพด้านการคิดขั้นสูง การสอนกระบวนการคิด หรือการสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ยังเป็นเรื่องที่มีความคลุมเครืออยู่มาก เนื่องจากกระบวนการคิดไม่ได้มีลักษณะเป็นเนื้อหาที่ครูจะสามารถเห็นได้ง่าย และสามารถนำไปสอนได้ง่าย การคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการ ดังนั้นการสอนจึงต้องเป็นการสอนกระบวนการด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนกระบวนการคิดจะต้องมีความเข้าใจว่ากระบวนการคิดนั้นมีลักษณะอย่างไร เกิดขึ้นได้ อย่างไร และประกอบไปด้วยอะไรบ้าง

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กปฐมวัย

ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดของสมองซึ่งมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือหลักการ ได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่

ความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นความคิด ประดิษฐ์ หรือการทำให้แปลกใหม่ เป็นผลงานที่ริเริ่มเอง ไม่มีตัวอย่างไว้ให้มีประโยชน์มีคุณค่า
2. เป็นความคิดหรือการกระทำที่แก้ปัญหาได้ โดยสามารถมองหาทางเลือกหลายทิศหลายทางในการแก้ปัญหา
3. เป็นความคิดริเริ่มที่แสดงออกอย่างมีหลักเกณฑ์ มีความคงทน และสามารถดัดแปลงพัฒนาไปจนถึงจุดที่สมบูรณ์ได้

หลักการที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

1. การใช้สมองซีกขวาเชื่อมโยงกับสมองซีกซ้าย
2. การฝึกการคิดนอกกรอบ
3. การฝึกการคิดทางบวก
4. การฝึกการคิดแบบริเริ่ม คล่องตัว ยืดหยุ่น และละเอียดลออ

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

หลายคนเข้าใจว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถเฉพาะตัวหรือเป็นพรสวรรค์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ความจริงแล้วทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์อยู่ในตัวและสามารถพัฒนาได้ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่

การฝึกคิดอย่างสร้างสรรค์ควรเริ่มตั้งแต่ช่วงปฐมวัยเพราะเป็นช่วงเวลาที่เซลล์สมองเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ยิ่งเด็กได้ใช้ความคิดมากเท่าไร โยประสาทก็จะยิ่งเจริญเติบโตมากเท่านั้น

กิลฟอร์ด นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้อธิบายว่า การคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง ประกอบด้วย

1. ความคิดริเริ่ม คือ มีความคิดที่แปลกใหม่ แตกต่างไปจากความคิดแบบเดิมๆ ชอบปรับปรุงเปลี่ยนแปลง กล้าคิดกล้าแสดงออก
2. ความคิดคล่องตัว คือ ปริมาณความคิดที่มีหลากหลายคำตอบในเรื่องเดียวกัน และแก้ไขปัญหาก็ได้อย่างรวดเร็ว
3. ความคิดยืดหยุ่น คือ รูปแบบการคิดที่ไม่ตายตัว คิดได้หลายประเภทหลายทิศทางและหลายแง่มุมอย่างอิสระ
4. ความคิดละเอียดลออ คือ การให้รายละเอียดต่อความคิดนั้นได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน สามารถผสมผสานทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาได้

คุณครูสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กได้ โดยการตั้งคำถามปลายเปิดง่าย ๆ เช่น “ถ้าพูดถึงสีเขียว เด็ก ๆ จะนึกถึงอะไรบ้าง” ซึ่งคำตอบที่หลากหลายของเด็ก ๆ สามารถแสดงถึงทักษะการคิดในทิศทางต่าง ๆ กัน เด็กที่นึกถึงสิ่งที่มีสีเขียวได้หลายชนิด เช่น ใบไม้ ผัก ฝรั่ง มะม่วง องุ่น ต้นหญ้า ฯลฯ และตอบได้รวดเร็วย่อมแสดงถึงทักษะการคิดคล่องตัว ในขณะที่เด็กบางคนที่มีทักษะในการคิดยืดหยุ่นสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่มีเข้ากับคำถามและให้คำตอบที่ต่างออกไป เช่นนึกถึงทหาร ความร่มเย็น ความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ฉะนั้นการตั้งคำถามให้เด็กตอบ แล้วช่วยชี้แนะให้เขาฝึกคิดอย่างรอบด้านเป็นวิธีที่ช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กได้เป็นอย่างดี

ถึงเวลาแล้วที่คุณครูจะต้องช่วยกันพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอย่างจริงจัง โดยการกระตุ้นให้พวกเขาได้ลองคิด
ทำสิ่งต่างๆ อย่างอิสระ เพื่อฝึกคิดให้กว้างไกลหลายทิศทาง ซึ่งเป็นการสร้างฐานพลังทางความคิดอันนำไปสู่การรู้จักคิดอย่าง
สร้างสรรค์ต่อไป

ความคิดสร้างสรรค์กับพัฒนาการตามวัย

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ในเด็ก

- อายุ 0-2 ปี มีพัฒนาการด้านจินตนาการ อายุ 2 ปี มีความพร้อมที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- อายุ 2-4 ปี ตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่ ใช้จินตนาการกับการเล่น มีความเป็นตัวของตัวเองสูง แต่ช่วงความสนใจสั้น
- อายุ 4-6 ปี สนุกกับการวางแผน สนุกกับการเล่น การทำงาน ชอบเล่นสมมติและทดลองเล่นบทบาทต่าง ๆ โดยใช้จินตนาการ มี
ความสามารถในการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ แม้จะเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลได้ไม่มากนัก
- อายุ 6-8 ปี จินตนาการสร้างสรรค์เปลี่ยนไปสู่ความจริงมากขึ้น ชอบบรรยายถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นคำพูด รักการเรียนรู้
ต้องการประสบการณ์ที่ทำทนายและสร้างความสนุกสนาน
- อายุ 8-10 ปี สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ โดยใช้ความสามารถเฉพาะตัว มีความสามารถในการเรียบเรียงคำถาม ความอยากรู้
อยากเห็นเพิ่มพูนมากขึ้น
- อายุ 10-12 ปี ชอบการสำรวจค้นคว้า ชอบการทดลอง มีสมาธิหรือช่วงความสนใจนานขึ้น เด็กผู้หญิงชอบเรียนรู้จากหนังสือและ
การเล่นสมมติ เด็กผู้ชายชอบเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ช่วงวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านศิลปะและดนตรีดู ค่อนข้างเป็นช่วงวัยที่
ขาดความมั่นใจในผลงานของตนเอง ความคิดสร้างสรรค์ลดลงบางช่วง เพราะเด็กพยายามปรับตัวเข้ากับกลุ่มเพื่อน เลียนแบบ
เพื่อน ลดความคิดอิสระ

ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Ability)

ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Ability) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ตำแหน่งของสิ่งต่างๆเมื่อเทียบกับ
ตำแหน่งหรือจุดอ้างอิงจุดใดจุดหนึ่ง เช่น หากใช้ตัวเด็กเป็นหลัก สิ่งที่อยู่รอบตัวเด็กก็จะมีตำแหน่ง หน้า หลัง บน ล่าง ซ้าย ขวา
คนที่มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จะมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของมิติต่างๆไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ ที่ว่าง สถานที่

และเวลา สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆ และสามารถวาดภาพของเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นในใจ รวมทั้งถ่ายทอดออกมาให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจได้

คนที่มีความทักษะและความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จะมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ ที่ว่าง สถานที่และเวลา สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่างๆและมโนภาพความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นในใจ ตลอดจนถ่ายทอดให้คนอื่นรับรู้เป็นรูปธรรม หรือมีความสามารถในการมองเห็นสิ่งต่างๆได้ในมิติที่หลากหลายและรวดเร็ว เป็นความสามารถอย่างหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมาก ส่งผลให้เข้าใจถึงมิติอันได้แก่ ขนาด รูปร่าง ความสูง – ต่ำ ความใกล้ – ไกล พื้นที่และปริมาตร ช่วยให้เกิดจินตนาการและนึกเห็นภาพของส่วนประกอบต่างๆเมื่อแยกออกจากกัน และสามารถมองเห็นเค้าโครงหรือโครงสร้างเมื่อเอาส่วนต่างๆมาประกอบหรือรวมเข้าด้วยกัน

มิติสัมพันธ์ยังเกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเราตั้งแต่ตื่นนอน เช่น ตื่นนอนเราต้องลงจากเตียงทางด้านซ้ายมือหรือขวามือ เมื่อเปิดประตูห้องน้ำจะเห็นแปรงสีฟันวางอยู่ในแก้วน้ำ หยิบยาสีฟันบีบลงบนแปรงสีฟัน แปรงฟันบนและล่าง การแต่งตัวการใส่เสื้อผ้า เหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมิติสัมพันธ์

เด็กในวัย 1 – 3 ปี ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์กำลังก่อเป็นรูปเป็นร่าง เมื่อเด็กมีอายุ 4 – 5 ปี จึงจะเริ่มเข้าใจในมิติสัมพันธ์อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น เข้าใจว่า “บน โตะ” “ใต้ โตะ” “ด้านหน้า” “ด้านหลัง” “ซ้ายมือ” และ “ขวามือ” คืออะไร โดยเด็กจะมีความเชี่ยวชาญและความชำนาญด้านมิติสัมพันธ์แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้รับ

การเรียนรู้ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

การมีทักษะชีวิตที่ดี ทำให้เราอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถปรับตัวได้เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ซึ่งทักษะชีวิตนี้ ควรได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็ก ทั้งจากที่บ้านและโรงเรียน

เมื่ออยู่ที่โรงเรียน คุณครูจะมีบทบาทสำคัญมากในการสร้างทักษะชีวิตให้เด็กผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่คุณครูสามารถสร้างและออกแบบได้ตลอดเวลา หากกิจกรรมเหล่านี้ได้รับการออกแบบอย่างดี มีการติดตามผล และจัดอย่างต่อเนื่อง จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กมีทักษะชีวิตที่ดีได้

คุณครูปฐมวัยควรคำนึงเสมอว่าเด็กเล็ก ๆ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 โดยตรง การให้โอกาสเด็กได้เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสดังกล่าวจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีและสะสมเป็นประสบการณ์สำหรับเด็กเมื่อเติบโตขึ้น กิจกรรมง่าย ๆ ที่คุณครูสามารถใช้ฝึกทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัยมีมากมาย เช่น

กิจกรรมเล่าข่าวยามเช้าและสนทนาถามตอบ

เป็นการสอนให้เด็กได้เล่าประสบการณ์ที่พบเห็น ฝึกทักษะการสื่อสารด้านการพูดและฟังให้กับเด็ก ฝึกการพูดแสดงความคิดเห็น พูดแสดงอารมณ์ของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจ สามารถบอกความต้องการของตนเองได้ ครูอาจจัดเป็นกิจกรรมนักข่าวน้อย หรือกิจกรรมหนูน้อยนักเล่าเรื่อง เป็นต้น

งานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในห้องเรียน

การดูแลสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในห้องเรียนอย่างเช่น เก็บอุปกรณ์เข้าที่หลังใช้งานเสร็จ การช่วยเหลืองานครู เล็กๆ น้อยๆ จะช่วยฝึกทักษะให้เด็กรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฝึกระเบียบวินัย และความรับผิดชอบในตนเอง เป็นต้น

เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น

การเล่นเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้เด็กเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น เรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม การยอมรับของกลุ่ม หรือเมื่อเด็กต้องการของเล่นที่เพื่อนกำลังเล่นอยู่ ก็ต้องรอคอยให้เพื่อนเล่นเสร็จก่อน เป็นการเรียนรู้เรื่องความอดทน การรอคอย และการแบ่งปัน

ฝึกให้เด็กรู้จักมารยาททางสังคม

เช่น การแสดงความเคารพ การขอบคุณ ขอโทษ สิ่งเหล่านี้ควรปลูกฝังตั้งแต่ยังเล็ก เป็นการฝึกทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้กับเด็กอีกทางหนึ่ง

ฝึกการใช้ห้องน้ำ-ห้องส้วม

สอนให้เด็กรู้จักช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง ซึ่งมีความสำคัญสำหรับชีวิตประจำวันของเด็ก เป็นทักษะชีวิตที่ครูควรส่งเสริมให้กับเด็กตั้งเริ่มเข้าเรียน

กิจกรรมการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง

ทักษะชีวิตด้านนี้ ถ้าได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็กจะเป็นสิ่งที่ติดตัวไปจนโต ทำให้เด็กอยู่ในสังคมได้อย่างดีและมีความสุข เป็นพื้นฐานด้านความเป็นสังคมประชาธิปไตยต่อไป

กิจกรรมดังกล่าวที่ยกมาข้างต้น เป็นกิจกรรมที่ครูปฐมวัยสามารถฝึกเด็กได้ตลอดเวลา คุณครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและสร้างสรรค์ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาได้ฝึกฝนกระบวนการคิดและการตัดสินใจในทางบวกเมื่อเผชิญกับสถานการณ์จริงของชีวิต ทั้งนี้การฝึกจะต้องทำอย่างต่อเนื่องด้วยความรักและเมตตา ที่สำคัญคุณครูจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก เพราะเด็กจะเรียนรู้ด้วยการมองเห็นและทำตามแบบที่เห็นนั่นเอง